

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

2021 йил маҳсус сон

Yotgan yotog'on bo'lar,

bovuqqa qotog'on bo'lar.

4. Yigit degan er bo'lar,

Mehnat ko'rsa, sher bo'lar.

5. Mard yigitning labi yog'lik,

Dangasaning boshi qonlik. [4.122-208-258-306-b]

V. Baholash.

Rag'bat kartochkalari orqali o'quvchilar bilimlarini baholash. Baholash marosimida har bir o'quvchining bahosini izohlab berish. Baholash vaqtida o'quvchilarni shaxsiy munosabatlarini emas, balki bilimlarini, say'-harakatlarini hisobga olish.

Uyga vazifa.

Mavzuni qunt bilan o'qish va "Mahmud Koshg'ariy – qomusiy olim" mavzusida esse yozish.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Mahmud Koshgariy "Devonu lug'ot it turk" Uch tomlik 1 tom / Tarjimon va nashrga tayyorlovchi S.M. Muttalibov. – T, 1960.

2. Mahmud Koshgariy "Devon-u lug'ot it turk" Uch tomlik / III tom/ Tarjimon va nashrga tayyorlovchi S.M. Mutallibov. – T. 1960.

3. Abdullayev. U. Farg'ona vodiysida etnaslararo jarayonlar. -T, "Fan" 2001.

4. Mahmud Koshg'ariy. "Devonu lug'ot it turk". Uch tomli II tom / Tarjimon va nashrga tayyorlovchi S.M. Mutallibov. -T. 1960.

BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHDA KITOB BILAN ISHLASH MALAKASINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.

Namangan davlat universiteti,

Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası

o'qituvchisi Ismailova Nilufar Isroildjanovna

Annotatsiya.: Maqolada O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2020 yil 14 dekabr, 781-sonli Qarori 2020 - 2025 yillarga mo'ljallangan kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturining mazmuni, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda kitob bilan ishlashning ahamiyati, texnologiyalari, pedagog va ota- onalarning bola bilan kitobga qiziqishlarini ichki motivatsiyani ishga solish mexanizmlari yoritilgan.

Kalit so'zlar; Milliy dastur, kitob, kitobxonlik, faol kitobxon, bolalar kutubxonasi, kitob o'qishga qiziqtirish, ichki va tashqi motivatsiya

Аннотация: В статье раскрыто содержание Национальной программы развития и поддержки культуры чтения на 2020-2025 годы, важность работы с книгой при подготовке детей к школе, технологии, педагог. И механизмы активизации внутренней мотивации интереса родителей к книге с ребенком.

Ключевые слова; Национальная программа, книга, чтение, активный читатель, детская библиотека, интерес к чтению, внутренняя и внешняя мотивация

Annotation: The article reveals the content of the National Program for the Development and Support of the Culture of Reading for 2020-2025, the importance of working with a book in preparing children for school, technology, teacher. And the mechanisms for activating the internal motivation of parents' interest in a book with a child.

Keywords: National program, book, reading, active reader, children's library, interest in reading, internal and external motivation

– Dunyodagi har qaysi davlat, har qaysi xalq birinchi navbatda o'zining intellektual salohiyati, yuksak ma'naviyati bilan qudratlidir. Bunday yengilmas kuch manbai esa avvalo insoniyat tafakkurining buyuk kashfiyoti – kitob va kutubxonalarda.

Sh.Mirziyoyev

O'zbekiston «Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari» tamoyili asosida taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Yangi davr shiddati jamiyat hayotida ezgu qadriyat va an'analarni qaror toptirishga, xususan, xalqimiz, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirishda, ona Vatani va xalqiga muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol shaxsni tarbiyalashda kitobxonlik madaniyatini oshirish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Yoshlarda kitob o'qish ko'nikmasi shakllansa, kamoloti yo'lida qolgan barcha amallarni kitobning o'zi o'rgatadi.

2020 — 2025 yillarga mo'ljallangan kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturi 2020 yil 14- dekabrda qabul qilingan bo'lib, dasturda kitobxonlik sohasidagi milliy va ilg'or xorijiy tajriba tahlili asosida O'zbekistonda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashni yangi bosqichga olib chiqish, kitob mahsulotini yaratish, chop etish, yetkazib berish, kitobxonlikni ommalashtirish, ilmiy-metodik ta'minlash, kadrlar tayyorlash, kitobxonlik infratuzilmasini boshqarish bilan bog'liq masalalar qamrab olingan.

Dasturning ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi, aholi, ayniqsa o'sib kelayotgan yosh avlodning ta'lim-tarbiyasi, dunyoqarashi, kitobxonlik madaniyati shakllanishida katta ahamiyat kasb etib, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining muhim omili sifatida xizmat qiladi.

Har bir bolaning rivojlanishida kitobxonlikning o'rni katta. Kitob bilan ishlash bolaning rivojlanishiga juda katta ta'sir qiladi: uning aql-idroki, ijodiy va mantiqiy fikrlashi, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi, psixologik va psixofiziologik rivojlanishini ta'minlaydi. Maktab yoshidagi bolaning nutqini rivojlantiradi, sodir bo'layotgan barcha narsalarga to'g'ri axloqiy va estetik munosabatni shakllantirishga yordam beradi. Kitoblar bilan ishlash jarayoni bolani hayotning turli xil ko'rinishlari, mehnat faoliyati, tabiati, rivojlanayotgan ijtimoiy tajribasi bilan tanishtiradi. Esingizda bo'lsin, kitob o'qish orqali bola har tomonlama rivojlangan shaxsga aylanadi. Shu sababli bolalarga kitobga muhabbatni go'daklikdan singdirish kerak.

Kitoblar yoshi, qiziqishlari, dunyoqarashi, so'rovlari, bolaning hissiy impulslariga mos kelishi kerak. Agar kitoblar uning yoshiga, qiziqishlariga, dunyoqarashiga, ehtiyojlariga va hissiy impulslariga mos keladigan bo'lsa, bolada o'quvchi shakllanadi. Bolalarga tavsiya qilingan kitobda bola ongida endigina shakllanib kelayotgan savolga javob bo'lsa yaxshi bo'ladi. Shunga asoslanib, 6-7 yoshdagi bolalarning o'qish doirasi bu bolalar o'qigan yoki tinglagan, ularni yetarli darajada idrok etadigan adabiy asarlar doirasidir.

Bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda kitob bola rivojlanishining kaliti hisoblanadi. Kitob bolaning dunyoqarashini shakllantiradi va unga bilim beradi. Bu davr bolaga eng qimmatli fazilatlarni singdirish uchun o'tkazib yubormaslik kerak bo'lgan vaqt, chunki aynan shu paytda bolaning ichki dunyosi shakllanadi. Va bu yerda kitob yaxshi yordamchi vazifasini bajaradi, bu bolaning dunyoqarashi, uning axloqi, qadriyatlari va umumiy madaniyat darajasini shakllantirishga yordam beradi.

O'qishni tinglash yoki mustaqil ravishda o'qish paytida bola:

- dunyoning o'tmishi, hozirgi va hatto mumkin bo'lgan kelajagi bilan tanishadi;
- hamma narsani o'ylash, tahlil qilish, ijodiy bo'lishni o'rganadi;
- nutqni rivojlantiradi, uni to'g'ri, chiroyli, boy, aniq, obrazli, hammaga tushunarli qilishga intiladi;
- ma'naviy fazilatlarni shakllantiradi: rahm-shafqat, hamdardlik, boshqalarning muvaffaqiyati uchun quvonch, mehribonlik, jasorat, san'at bilan tanishadi, go'zallikni his qilishni va tushunishni o'rganadi;
- hayotga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi;
- tabiatni to'g'ri idrok etishni, barcha tirik mavjudotlarga tejamkor munosabatni rivojlantiradi;
- boshqalarning mehnatini qadrlashni va mehnatsevar bo'lishni o'rganadi.

Bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda "Ilm yo'li" variativ dasturidan foydalanib savodga o'rgatilmogda. Kitob bilan ishlash, kitob o'qishga qiziqtirishda ota-onalar, tarbiyachilar turli usullardan foydalanadilar. Ular orasida mukofotlar bilan rag'batlantirish ko'p qo'llaniladi. Psixologlar nima uchun mukofotlar bilan rag'batlantirish ish bermaydi, uning o'rniga qanday yo'l tutish kerakligini quyidagicha tavsiya qiladilar.

Psixolog Al'fi Kon "Mukofot bilan jazolash" kitobida nafaqat ota-onalarni, balki o'qituvchilarni ham turli imtiyozlarni qo'llashdan ogohlantiradi. Ba'zi ota-onalar farzandi yaxshi o'qishi uchun hayvonot bog'iga olib borishni va'da qilishadi, boshqalari qimmatbaho sovg'alar xarid qilishadi va hatto pul ham berishadi. Muammo shundaki, bu usul ish bermaydi: bola tashqi motivatsiyaga bog'lanib qoladi, boz ustiga, va'da qilingan narsaga erisha olmagan uchun yaqinlaridan xafa ham bo'ladi!

Imtiyozlar ichki motivatsiyani yo'qqa chiqaradi

Psixologlar Kerol Eymz va Kerol Duek ota-onalar hamda o'qituvchilar qandaydir imtiyozga urg'u berishganda bolalarning qiziqishi darhol so'nishini aniqlashdi.

O'qishga motivatsiyani qaytarish — uzoq jarayon va buning muvaffaqiyati asosan ota-onaga bog'liq. Kattalar eng avvalo uch narsa haqida bosh qotirishlari kerak: mazmun, hamkorlik va tanlov erkinligi.

1. Mazmun. Bola talabimizni bajarmaganida biz uning xatti-harakatlariga ta'sir ko'rsatish usullarini qidiramiz. Yaxshisi, talabingiz qanchalik to'g'ri ekani haqida o'ylab ko'ring. Farzandingiz she'r yodlashni xoxlamasa, buning hech qanday qo'rqinchli joyi yo'q. Bolalar "shovqin qilmaslik" borasidagi talabimizni "quloqsiz" ekanliklari uchun emas, o'z yoshlarining psixologik xususiyatlari sababli rad etishadi.

2. Hamkorlik. Afsuski, bola bilan muloqot qilish kontekstida bu so'z ko'p ota-onalar uchun notanish. Biroq farzandlaringiz qancha katta bo'lganlari sari, ularni shuncha ko'p hamkorlikka jalb qilishingiz kerak. Muhokama qilish, tushuntirish berish, birga rejalar tuzish kerak. Bola bilan katta odamdek suhbatlashishga harakat qilib ko'ring. 6 yoshli bolaning kosmonavt bo'lish

uzusiga bee'tibor bo'lish kerak emas. Nima uchun buning ilojsiz ekanini xotirjam o'tirib o'tirishning. Ehtimol, o'g'lingiz sizning so'zlaringiz orasidan o'sish uchun ichki motivatsiya topa olar.

3. Tanlov erkinligi. Bola o'zini jarayonning bir bo'lagidek his qilishi kerak, shunda u muammo yechimini topishga mas'uliyat bilan yondashadi. Farzandingiz o'zini yomon tuta boshlasa, undan buning sabablarini so'rang. Siz "shundoq ham gap nimadalgini bilaman" deyishingiz mumkin, shunday bo'lsa-da, urinib ko'ring. Ehtimol, uning javobi sizni ajablantirar.

Bolalarni qanday qilib kitobga oshno qilish mumkin?

Albatta, o'zimiz o'rnak bo'lib! Bolalar ota-onadan namuna oladilar. Agar siz muntazam kitob mutolaa qilsangiz, boshqa oila a'zolaringiz bilan turli kitoblar to'g'risida tez-tez suhbatlashsangiz, kitobdan zavq olganingizni ko'rsatsangiz, farzandingizga o'rnak bo'lasiz. Kitob o'qish asta-sekin farzandingizning ham sevimli mashg'ulotiga aylanib boradi.

Bolalarni kitobga qiziqtirish uchun ularga yoshiga mos narsani taklif qiling. Agar farzandingiz biror multfilmni yaxshi ko'rsa, o'sha film uchun asos bo'lgan kitobni o'qishni tavsiya qiling. O'qish davomida film bilan kitob o'rtasidagi farqlarga e'tibor qilishini ham eslatib qo'ying.

Ba'zi bolalar badiiy adabiyotlarni yoqtirishmaydi. Ularga turli xil entsiklopediyalar qiziqroq. Bola nimani xohlasa, o'shani o'qishiga qo'yib bering.

Siz farzandingiz kitob o'qishini istaysiz, u esa kompyuter o'ynashni xohlaydi. Nima qilish kerak? Kitob mutolaasini ana shu jarayonga yaqinlashtiring, ya'ni zamonaviy texnologiyalardan foydalaning. Kompyuter yoki planshetdan foydalangan holda elektron kitoblardan o'qib bering. Internetda ko'plab bepul elektron kitoblar topish mumkin. Ularni onlayn o'qish yoki yuklab olsa ham bo'ladi. Ba'zi elektron kitoblarning qog'oz nusxasiga nisbatan imkoniyatlari keng. Masalan, audio va video tasvirlar bilan boyitilgan. Bu esa polaponingizni qiziqtirishi aniq.

Shuningdek, kitob do'koniga farzandingiz bilan birga kiring. Farzandingiz o'zi uchun kitobni o'zi tanlasin. Bu unda mustaqil fikrlashni shakllantirishga katta yordam beradi. Agar farzandingizda doimiy ravishda kitob o'qish ko'nikmasini shakllantirishni istasangiz, haftasiga hech bo'lmaganda bir marta kutubxonaga olib boring. **Shoshmasdan kitoblarni birgalikda ko'rib chiqing, birgalikda tanlang, birgalikda o'qing. Uyda o'qish uchun ham kitoblar oling.** Bundan tashqari, kitoblarni solish uchun "kitoblar sumkasi"ni ham qilib bering. **Ahamiyatsizdek tuyuladigan mayda-chuyda amallar muhim usullar bo'lib, ular farzandingizning kitobxon bo'lishiga, bora-bora kitoblar doimiy hamrohiga aylanishiga yordam beradi.**

Vaqtingizni ayamadan, bolangizga har kuni kitob o'qib bersangiz asta-sekin farzandingiz ham muntazam va mustaqil tarzda kitob mutolaa qiladigan bo'ladi. Kitobxonlik uning hayotida an'anaga aylanadi.

Boladan kitob bilan ishlashga ichki motivatsiyani tortib chiqarish — eng muhim vazifalardan biri. Zukko, dono, tarbiyalanuvchilarining hayotiga samimiy qiziqadigan tarbiyachi uchun esa bu muammo emas.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining
Qarori

2020 — 2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlash to'g'risida Toshkent sh.,

2020 yil 14 dekabr, 781-son

2. Актуальные проблемы развития ребенка. Материалы II Международной научно-практической конференции.

3. Справочник «Руководителя дошкольного образовательного учреждения» - Т.2006

4. Фридман Дж. «Как развить талант ребёнка от рождения» М.1996

5. Паскаль. Методическое пособие для преподавателей начальной школы и воспитателей детских садов по курсу «Развития творчества»

6. www.ziyounet.uz.

TEKNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARGA ZAMONAVIY KASBLAR HAQIDA TUSHUNCHA BERISH VA QIZIQITIRISH OMILLARI.

Muxitdinova Jamilaxon Ruslanovna – NamDU, kata o'qituvchi

Turg'unpulatova Muxtasar – NamDU, talaba

***Annotatsiya:** Maqolada yangi kashfiyotlar yaratilayotganligi, yanada ilg'or qurilmalar va uskunalar ishlab chiqilganligi, ijtimoiy va siyosiy tizim o'zgarib borayotganligi tufayli barcha o'zgarishlar va innovatsiyalar mehnat bozoriga ta'sir qilayotganligi haqida ma'lumot keltirilgan. Bundan tashqari, jamiyatimizning barcha sohalariga zamonga mos holda kirib kelgan yangi kasblar haqida tushuncha berilgan.*

***Kalit so'zlar:** kouch, tyutor, fasilitator, dasturchi, marketolog, IT-tibbiyot, BIO-muhandis, menejer, dronlar operatori.*

ОЗНАКОМЛЕНИЕ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГИИ И ОБУЧЕНИЕ ОЧЕНИКОВ НОВЫМ СОВРЕМЕННЫМ ПРОФЕССИЯМ

Мухитдинова Жамилахон Руслановна – старший преподаватель, НамДУ

Тургунпулатова Мухтасар – студентка, НамДУ

***Аннотация:** Современный мир постоянно претерпевает различные изменения, которые затрагивают все сферы общества. Это верно и для современного рынка труда. Современный рынок профессий должен динамически меняться и подстраиваться под сформировавшиеся нужды. Каждый год появляются новые профессии, которые требуют от людей получения новых знаний и навыков их применения. Это продиктовано необходимостью соответствовать тому уровню, который необходим для выполнения данной работы. Именно поэтому на уроки Технологии помогают студентам получить профессиональные знания и навыки в выбранной ими области, обеспечивая понимание профессий.*

***Ключевые слова:** коуч, тьютор, фасилитатор, програмист, маркетолог, IT-медицина, BIO-инженер, менеджер, оператор дрона.*

Zamonaviy dunyo jamiyatning barcha sohalariga ta'sir ko'rsatadigan turli xil o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Xuddi shu narsa zamonaviy mehnat bozoriga ham o'z ta'sirini ko'rsatib kelmoqda. Tabiiyki, zamonaviy kasblar bozori dinamik ravishda o'zgarishi va paydo bo'ladigan ehtiyojlarga moslashishi kerak. Yildan yilga insonlardan yangi bilim va